

INTERNET PROVAYDERLARI VA ULARNING VAZIFALARI

Muxsinjonova Shaxnoza Abdumalik qizi
Andijon Davlat Pedagogika Instituti talabasi
shaxnozamuxsinjonova122@gmail.com

Annotatsiya: *Internet provayderlari va ularning vazifalari. Ularning jamiyatdagi o'рни*

Kalit so'zlar: provayder, ISP, DSL, optik tola, sun'iy yo'ldosh,

Kirish. Ayni vaqtda mamlakatimizda raqobat tobora kuchayib borayotgani davlatimizni yanada barqaror va jadal sur'atlarda rivojlantirish uchun yangicha yondashuv hamda tamoyillarni ishlab chiqishni taqazo etmoqda. Kompyuter tarmoqlari sohasini rivojlantirishda, Internet foydalanuvchilariga sifatli xizmat ko'rsatishda internet provayderlari muhim o'rin tutadi, ayniqsa shahar bilan qishloq o'rtasidagi tafovutni kamaytirish, ya'ni, qishloq aholisiga ham shaharlardagidan qolishmaydigan darajada zamon talabiga mos telekommunikatsiya va internet xizmatlarini ko'rsatishda keng maydonlargacha signal tarqata oladigan internet provayderlarining xizmatlaridan foydalanish zaruriyati sezilmoqda.

Asosiy qism. Foydalanuvchi uchun World Wide Web ajralmas global tuzilma bo'lib ko'rinadi. Biroq, Internet - bu dunyoning turli burchaklarida joylashgan turli darajadagi va juda ko'p sonli mahalliy va global tarmoqlarning kombinatsiyasi hisoblanadi. Ushbu quyi tuzilmalarining har biri o'z texnik yordamiga, maqsadlariga, vazifalariga, qo'llash doirasiga ega va turli egalarga tegishlidir. Ma'lumotlarni uzatish, shuningdek ularni tashkil etish kabel bo'lishi mumkin bo'lgan aloqa liniyalari orqali amalga oshiriladi: optik tolali, koaksiyal, Telefon yoki simsiz, Wi-Fi qurilmalari, uyali aloqa resurslari yoki sun'iy yo'ldoshlardan foydalanish orqali radio to'lqinlari orqali uzatiladi. Global tarmoqning asosiy vazifasi uning barcha qismlari o'rtasida uzluksiz aloqani ta'minlashdir. Turli sohalarda turli mamlakat va mintaqalarda bu faoliyat ixtisoslashgan kompaniyalar tomonidan amalga oshiriladi. Ular aloqa qurilmalarining ishlashini nazorat qiladi, yangi liniyalarni o'rnatadi va abonentlarni ulaydi. Bunday kompaniyalarni ko'plab turlari mavjud. Ular turli xil murakkablikdagi hududlar uchun, funksional jihatdan sezilarli darajada farq qiluvchi turli xil uskunalardan foydalanish uchun javobgardir. Ammo bu kompaniyalarning barchasi umumiy nomga ega – Provayderlardir.

Internet provayderlari (ISP) jismoniy shaxslar va tashkilotlarga internet va boshqa tegishli xizmatlarga kirishni ta'minlovchi kompaniyadir. Internet provayderi ba'zan Internetga kirish provayderi deb ham ataladi. ISP, shuningdek, ba'zan telefon kompaniyasidan alohida kompaniya bo'lgan xizmat ko'rsatuvchi provayderni ajratib

ko'rsatish uchun mustaqil xizmat ko'rsatuvchining qisqartmasi sifatida ishlatiladi . Internet provayderi xizmat ko'rsatilayotgan geografik hudud uchun Internetda mavjud bo'lish nuqtasiga ega bo'lishi uchun zarur bo'lgan uskuna va telekommunikatsiya liniyasiga kirish imkoniyatiga ega . ISP mijozlarga Internetga kirish imkoniyatini yaratadi, shu bilan birga elektron pochta, domenni ro'yxatdan o'tkazish, veb-xosting, har bir foydalanuvchiga shaxsiy IP-manzil kabi qo'shimcha xizmatlarni taqdim etadi va unga ulangan har qanday abonent yoki qurilma Internetning to'liq huquqli qismiga aylanadi.

Internet provayderlari bir yoki bir nechta yuqori tezlikdagi internet liniyalariga ulangan. Yirik provayderlar o'zlarining yuqori tezlikdagi ijara liniyalariga ega, shuning uchun ular telekommunikatsiya xizmatlariga kamroq bog'liq va o'z mijozlariga yaxshi xizmat ko'rsatishi mumkin. U kabel va tolali kabi turli internet ulanish turlarini ham taqdim etishi mumkin. Ulanishlar yuqori tezlikdagi keng polosali yoki keng polosali bo'lmagan ko'rinishda ham bo'lishi mumkin. Internet-provayderlar, shuningdek, ma'lumotlar markazlarida minglab serverlarni saqlaydi. Serverlar soni ularning internet xizmat ko'rsatish sohasiga bog'liq. Ushbu yirik ma'lumotlar markazlari barcha mijozlar trafiginini boshqaradi. Jismoniy jihatdan Internet qurilgan barcha aloqa tizimlari markazlari (axborot almashish punktlari) va magistrallar markazlarni bog'laydigan liniyalar to'plamidir. Magistral yo'llar yer osti va suv ostida yotqizilgan . Atlantika, Tinch okeani va hatto Hind okeanlari tubi bo'ylab ko'plab kilometrlik kabellar yotkizilib, dunyoning barcha qismlarini bog'laydi. Butun infratuzilmalar "Internet magistral" deb ataladi va ularsiz Internet global miqyosda mavjud bo'lmaydi. ISPlar mijozlarning o'z tarmog'iga ulanishini ta'minlash uchun bir qator texnologiyalardan foydalaniladi. ISP yuqori tezlikdagi optik tolali kabel yoki simsiz ulanish yordamida ushbu serverlarni umumiy internetga ulaydi. Mijozlarni Internetga ulashda turli xizmatlarni taklif qilishda eng ko'p tarqalgan turlari quyidagilardan iborat: dial-up orqali; DSL (raqamli abonent liniyasi); keng polosali kabel orqali; optik tolali kabel orqali; sun'iy yo'ldosh kabilar.

Xulosa. Internet hayotimizning ajralmas qismiga aylangan raqamli asrda Internet-provayderlar (ISP) dunyoning doimiy aloqada bo'lishini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ko'pchiligimiz uzluksiz onlayn xizmatlardan foydalansak-da, ISPda sahna ortida nima sodir bo'lishini kam odam tushunadi. Internet provayderlari internetga ulanishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Ularning kundalik faoliyati millionlab foydalanuvchilarga internetga kirish imkonini beruvchi infratuzilmani saqlash va optimallashtirish atrofida aylanadi. Internet-provayderlar har kuni mijozlarning son-sanoqsiz so'rovlarini oladi. Mijozlarni qo'llab-quvvatlash guruhlar har doim muammolarni hal qilish, mijozlarga internetga ulanishni o'rnatish va muammolarni masofadan turib bartaraf etishadi. Iste'molchilar ko'paygani sari jismoniy infratuzilmani saqlash va kengaytirish doimiy ko'rib chiqiladi. Bu yangi kabellarni

yotqizish, uskunalarni yangilash va ma'lumotlar markazlarining xavfsiz va ishlashini ta'minlash kabi vazifalarni o'z ichiga oladi. Yuqorida aytib o'tilganidek, Internet xizmatlarining har xil turlari mavjud - kabel, tolali, DSL, sun'iy yo'ldosh va boshqalar. Har bir xizmat turi boshqacha ishlaydi. Optik tolali kabellar kabelga qaraganda tezroq tezlikni ta'minlaydi, DSL esa sun'iy yo'ldoshga qaraganda yaxshiroq ulanish sifatini ta'minlaydi. Shuning uchun, eng yaxshi shartnoma uchun xarid qilish mantiqan uyimiz yoki ofisimiz joylashgan hudud qamrovini hisobga olgan holda tanlovni amalga oshirishimiz maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N.M. Jo'rayev, Telekommunikatsiya tarmoqlariga texnik xizmat ko'rsatish (Darslik). Toshkent – «Aloqachi» – 2020
2. R.I.Isayev, R.K.Atametov, R.N.Radjapova, Telekommunikatsiya uzatish tizimlari. -«Fan va texnologiya», 2011
3. N.Yu.Yunusov, R.I.Isayev, G.X.Mirazimova, Optik aloqa asoslari. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. – T.: Cho'lpon nomidagi NMIU, 2014
4. N.M.Jo'rayev., B.A.Turgunov. Keng polosali telekommunikatsiy tarmoqlariga texnik xizmat ko'rsatish va loyihalash. Toshkent, 2019
5. O.K.Склярoв, Волоконно – оптические сети и системы связи: Учебное пособие. 2-ое издание. стер. СПб.: Изд-во «Лань», 2010